

**ЧИСТЯКОВ П.М.**, кандидат юридичних наук  
(Дніпропетровський державний  
університет внутрішніх справ)

УДК 351.74

### ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРГОВОЇ СЛУЖБИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

У статті розкрито роль чергової служби ОВС при участі в комплексних формах охорони громадського порядку, внесено пропозиції щодо удосконалення діяльності чергової служби в цьому напрямку.

**Ключові слова:** органи внутрішніх справ, чергова служба органів внутрішніх справ, громадський порядок, сили та засоби міліції, комплексні форми охорони громадського порядку.

В статті раскрыта роль дежурной службы ОВД в комплексных формах охраны общественного порядка, внесены предложения по усовершенствованию деятельности дежурной службы в этом направлении.

**Ключевые слова:** органы внутренних дел, дежурная служба органов внутренних дел, общественный порядок, силы и средства милиции, комплексные формы охраны общественного порядка.

The main aim of article is the problem of activity of the emergency service of organs of Internal Affairs for operative management of militia forces. In the article the meaning of role of the emergency service of organs of Internal Affairs in the complex forms of public order is proposed.

**Keywords:** police, regular police service, public order, police capabilities, complex forms of public order.

Актуальність проблем, пов'язаних з охороною та забезпеченням громадського порядку, захистом життя, здоров'я, прав та свобод людини й громадянина та профілактикою правопорушень та злочинів, особливо в громадських місцях, обумовлюють необхідність ефективного організаційного та правового регулювання взаємодії органів та підрозділів МВС України. Цей процес на сьогоднішній день потребує не просто удосконалення, а якісно нового підходу. Але, згідно зі статистичними даними, вимоги МВС України щодо зміцнення правопорядку в громадських місцях, підвищення ролі чергової служби ОВС та інших структурних підрозділів МВС у боротьбі зі злочинами та правопорушеннями на вулицях органами внутрішніх справ виконуються ще на недостатньо високому рівні. Так, протягом 12 місяців 2011 р. збільшилася кількість злочинів, вчинених у громадських місцях, на 4,8% (з 55377 до 58013), зокрема: грабежів – на 2,5% (26927 до 27598), розбоїв – на 2,4% (4984 до 5103) [1].

Це свідчить про наявність суттєвих недоліків в організації роботи органів внутрішніх справ із забезпечення охорони громадського порядку, які полягають в тому, що не застосовується повною мірою основна форма організації цієї роботи – комплексне використання сил і засобів в охороні громадського порядку на вулицях та в інших громадських місцях, і з цієї причини залишається гострою проблема профілактики правопорушень, що вчинюються в умовах вулиці [2].

Аналізуючи стан наукової розробки цієї теми, слід зазначити, що окремим аспектам правового та організаційного забезпечення діяльності чергової служби в різні часи присвятили свої наукові праці А.Е. Андріївський, А.А. Баєв, М.М. Білоусов, М.І. Буденко, Н.Н. Варенов, О.В. Васюкова, В.К. Гіжевський, І.П. Данілов, Г.А. Димов, В.С. Дорошенко, И.Н. Зубов, С.Г. Зуйков, В.І. Ігнатенко, В.І. Ільчов, А.П. Іпамян, А.І. Кардашов, Б.А. Кисельов, І.І. Колесніков, А.Ф. Майдигов, А. Х. Міндагулов, Г.А. Пахомов, І.Я. Петров, В.Я. Помутян, Д.В. Рівман, В.І. Севрюков. При цьому слід зауважити, що більшість наукових досліджень, присвячених вивченню проблемних питань організації діяльності чергової служби ОВС, були проведені ще за радянських часів. Усе вищезазначене свідчить про актуальність окресленої тематики.

Мета даного дослідження полягає у визначенні ролі чергової служби ОВС щодо її участі в комплексних формах охорони громадського порядку та розробки дієвих пропозиції щодо удосконалення діяльності чергової служби в цьому напрямку. Для досягнення цієї мети в роботі ставляться такі завдання: комплексно проаналізувати систему нормативно-правових актів,



що регламентують участь чергової служби ОВС у комплексних формах охорони громадського порядку, визначити перспективні шляхи удосконалення діяльності чергової служби ОВС.

Організація роботи чергової служби ОВС із залученням працівників інших підрозділів ОВС до участі у охороні громадського порядку є необхідною складовою досягнення позитивного результату в боротьбі з правопорушеннями. Адже чергові частини ОВС, згідно з п. 1.4.2. Наказу МВС України № 181 2009 р., це підрозділи, що забезпечують оперативне управління силами і засобами органів і підрозділів внутрішніх справ, постійно взаємодіють з іншими ОВС, черговими частинами вищого рівня та органами виконавчої влади цілодобово перебувають в постійній готовності для реагування на злочинні прояви, надзвичайні ситуації, інші події і є координуючими органами управління при розкритті злочинів [3].

Основною формою організації охорони громадського порядку є принцип комплексного використання сил і засобів в охороні громадського порядку (єдина дислокація).

Єдина дислокація – це узгоджена розстановка сил і засобів підрозділів міліції та громадських формувань за єдиним комплексним планом, з метою ефективного їх використання в охороні громадського порядку, об'єктів народного господарства, а також у забезпеченні дорожнього руху на території населеного пункту, району.

Суть цієї форми полягає в тому, що, виконуючи свої безпосередні обов'язки, наряди (працівники) зазначених підрозділів у районі свого поста або маршруту обов'язково вирішують завдання з охорони громадського порядку на вулицях та в інших громадських місцях. У результаті забезпечується максимальне перекриття патрульно-постовими нарядами території міст та інших населених пунктів [2].

Комплексний план використання сил та засобів міліції в охороні громадського порядку (єдина дислокація) розробляється в межах території, що обслуговується (місто, район, транспортна дільниця) і містить у собі: схему території обслуговування; характеристику території з повним переліком об'єктів, що на ній розташовані; аналіз стану оперативної обстановки на вулицях та в інших громадських місцях на території району (міста) за останні 3 роки та аналіз стану "вуличної" злочинності за видами, місцем, днем і часом їх вчинення за звітний період поточного року в порівнянні з аналогічним періодом минулого; приблизний перелік постів і маршрутів патрулювання, у тому числі допоміжних, які підлягають закриттю в період посилення охорони громадського порядку та при здійсненні маневру; порядок взаємодії та зв'язку усіх видів патрульно-постових нарядів, що комплексно залучаються для охорони громадського порядку та ін.

Для більш раціонального використання сил та засобів органів внутрішніх справ застосовується схема території обслуговування, що знаходиться в чергових частинах органів внутрішніх справ і використовується для вивчення, аналізу та оцінки оперативної обстановки при організації патрульної служби і керування підрозділами та нарядами [2; 4].

Так, відповідно до наказу МВС України № 458 від 30.04.2004 «Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості» та п. 5 наказу МВС України № 505 від 30.09.2008 р. «Про заходи щодо вдосконалення системи комплексного використання сил і засобів в охороні громадського порядку» чергова служба органів внутрішніх справ України виконує завдання з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю в тісній взаємодії з підрозділами патрульної служби, Дорожньо-патрульною службою, ДАІ, Державною службою охорони, підрозділами міліції особливого призначення "Беркут", службою дільничних інспекторів міліції, внутрішніми військами, іншими підрозділами, що беруть участь у забезпеченні охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю.

Відповідно до своїх обов'язків оперативний черговий по міськрайліноргану внутрішніх справ здійснює контроль за виставленням нарядів на добу згідно з планом єдиної дислокації та використанням особового складу і службового автотранспорту за прямим призначенням; в період несення служби нарядами забезпечує ефективне управління силами та засобами, що беруть участь в охороні громадського порядку, їх своєчасне маневрування і передислокацію з урахуванням оперативної обстановки, контролює виїзди за повідомленнями про скоєння правопорушення; особисто бере участь у проведенні інструктажів нарядів, ознайомлювати з орієнтуваннями та оперативною обстановкою; підтримує зв'язок з нарядами в період несення служ-



би, своєчасно передає інформацію про вчинені злочини та іншу оперативну інформацію, уточнює завдання; при отриманні заяви або повідомлення про вчинення злочину, використовуючи всі наявні засоби зв'язку, негайно направляє на місце події пошукову чи оперативну групу, слідчо-оперативну групу міськрайліноргану ГУМВС, УМВС на території якого вчинено злочин, орієнтує всі наряди та придані сили, дільничних інспекторів міліції, які задіяні на охорону громадського порядку на території району, у тому числі наряди міліції, що несуть службу на транспортних магістралях населених пунктів, про вчинення злочину або правопорушення, прикмети осіб, які їх вчинили, об'єктів посягань [2; 3; 5].

Основними формами взаємодії чергової служби органів внутрішніх справ із зазначеними суб'єктами під час несення служби за єдиною дислокацією є: участь у проведенні спільних інструктажів; оперативне управління силами та засобами, що беруть участь в охороні громадського порядку; проведення спільних навчально-тренувальних та практичних занять; узгодження порядку несення служби, у тому числі під час проведення масових заходів, а також операцій по затриманню злочинців; взаємний обмін інформацією про стан оперативної обстановки зі структурними підрозділами органів внутрішніх справ, насамперед з оперативними службами, патрульною службою, дільничними інспекторами міліції; інформування підрозділів ДАІ про порушення правил дорожнього руху та дорожньо-транспортні пригоди, інформація про які надійшла до чергових частин ОВС, та ті що були виявлені нарядами патрульної служби та іншими на території обслуговування; координація діяльності слідчо-оперативних груп, оперативних груп реагування; здійснення контролю за несенням служби всіма силами та засобами, задіяними до охорони громадського порядку.

Отже, чергова служба виступає керівною підсистемою системи ОВС щодо всіх галузевих і додаткових сил, задіяних на охорону правопорядку по єдиній дислокації і комплексним планам та є їх сполучною ланкою по взаємодії між собою, реалізуючи функції оперативного управління: підготовки нарядів до несення служби, їх інформаційного обслуговування, а при необхідності і силової підтримки на маршрутах та ін. [2; 3; 4; 5].

Як показують результати опитування працівників ОВС щодо оцінки взаємодії чергової служби ОВС з підрозділами ОВС, він знаходиться на достатньо високому рівні: 62 % респондентів відповіли, що він достатній зі службою ДІМ; 82 % респондентів зазначили, що він високий з службою ПС; 74 % респондентів вказали, що він достатній зі службою КР. Також 68 % респондентів вважає, що основна заслуга у розкритті злочинів по „гарячих слідах” належить високопрофесійній роботі оперативних чергових, сил та засобів ОВС, які йому підпорядковані, та інших можливих суб'єктів взаємодії. Разом з тим майже 73 % респондентів визначили рівень взаємодії з громадськими формуваннями, підприємствами (приватними охоронними службами, автотранспортними підприємствами, комунальними підприємствами та ін.) як низький. Також 91 % опитаних працівників чергових частин міськрайлінорганів зазначили, що при достатньо високому рівні взаємодії їм бракує сил та засобів ОВС, що залучаються до охорони громадського порядку та оперативно підпорядковані їм протягом доби, особливо нарядів патрульної служби. Неможна також залишити поза увагою проблему недостатньо високого рівня інформаційного забезпечення чергової служби ОВС, на гостроту якої вказують 68 % опитаних.

Безумовно, ці проблеми, на яких було наголошено практичними працівниками ОВС, негативно впливають не тільки на діяльність чергової служби ОВС, а в цілому на всю систему органів внутрішніх справ і потребують негайного вирішення.

Якщо говорити про розвинуті європейські країни, чисельність поліції в них зростає набагато швидше, ніж державний апарат взагалі. Характерно, що у вищих ешелонах влади в зарубіжних країнах набуло поширення переконання, що стан правопорядку прямо залежить від чисельності поліції [7, с. 5]. Так, за період з 1992 по 1995 рр. корпус державних службовців, наприклад, в Італії зріс на 2,4 %, а працівників поліції – на 3,6 %, у Бельгії – на 1,8 % і 3,1 % відповідно, у Нідерландах – на 2 % і 2,6 %. У Великобританії показники сягають 2,5 % і 3,8 %, і така тенденція триває й сьогодні. Більше того, міжнародний досвід розвинутих країн показує, що тільки у патрульно-постовій службі Німеччини налічується 69 % від всього особового складу поліції і майже 78 % – у США [8, с. 11].

Отже, в найближчий час необхідно переглянути штатну чисельність органів внутрішніх справ України в сторону збільшення та зміцнення підрозділів ОВС, що здійснюють патрульну службу.



Разом з тим, як ми вже зазначили вище, залишаються й дотепер відкритими питання взаємодії органів внутрішніх справ України та чергової служби ОВС зокрема з громадськими формуваннями, приватними охоронними організаціями та підприємствами-перевізниками (службами таксі). Так, щодо приватних охоронних організацій А.Г. Сачаво в своєму дослідженні доводить, що механізм взаємодії органів внутрішніх справ та приватних охоронних організацій щодо захисту життя, здоров'я та власності громадян, а також попередження правопорушень, не розроблений. Те саме можна сказати і стосовно служб таксі. Але вже сьогодні потрібно залучати зазначених суб'єктів до активної взаємодії та включати їх мобільні сили до плану «Єдиної дислокації» з єдиним центром управління в черговій службі ОВС, тим більше що позитивний досвід такої співпраці вже існує в закордонних країнах та СНД (Росії, Казахстану та ін.) [9; 10; 11; 12; 13, с. 45].

Також слід зазначити, що ефективність взаємодії багато в чому залежить від оперативності надходження та обміну інформацією в чергових частинах ОВС. Працівники чергової служби органів внутрішніх справ взаємодіють із предметом своєї праці опосередковано, через систему технічних пристроїв та інших людей (працівників підрозділів ОВС, що задіяні за планом єдиної дислокації, членів СОГ, громадян тощо). Оперативний черговий позбавлений можливості безпосередньо впливати на керовані ним об'єкти і змушений користуватися інформацією про їхній стан, що надходить до нього різноманітними каналами зв'язку, тобто він має справу не з реальними процесами, явищами, людьми, а з їх інформаційними моделями [13, с. 44].

Отже, запорукою ефективною взаємодії всіх сил та засобів з черговою службою ОВС та між собою за планом єдиної дислокації в умовах істотної диспропорції, що склалася між збільшенням об'єму службово-бойових завдань та їх чисельністю є впровадження новітніх інформаційних технологій. Зокрема, впровадження систем централізованого управління нарядами органів внутрішніх справ на основі застосування сучасних геоінформаційних технологій (як приклад, «ЦУНАМІ» ГУМВС м. Київ, АІС «Служба 102» МУ м. Дніпропетровськ). Геоінформаційна система допомагає у плануванні і розміщенні сил та засобів ОВС на території міста, маршрутів та зон патрулювання, контролі за діяльністю нарядів міліції з використанням системи супутникового позиціонування GPS, організації взаємодії нарядів міліції тощо.

Переваги моделі чергової служби ОВС побудованої на системі централізованого управління нарядами міліції з застосуванням сучасних геоінформаційних технологій очевидні, тому що така модель забезпечує: постійне, повне володіння черговою частиною ОВС реальною інформацією про оперативну обстановку, що складається, на території обслуговування, місцезнаходження нарядів на маршрутах патрулювання основних, додаткових та доданих сил; оперативне управління нарядами з єдиного центру без додаткових ланок; можливість відмови від строго заданого маршруту патрулювання з визначенням зон відповідальності нарядів; виключення дублюючих і неузгоджених рішень чергових частин; скорочення часу від моменту отримання інформації про правопорушення до реагування нарядів; зниження витрат часу на здійснення контролю за несенням служби нарядами, підвищення його ефективності; організацію раціонального реагування нарядів на правопорушення з урахуванням реальної завантаженості і місцеположення; вивільнення співробітників чергових частин строєвих підрозділів ПС, Беркут, ДПС, ДСО та ін. для виконання інших завдань [10].

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки:

1. Чергова служба органів внутрішніх справ концептуально виступає керівною підсистемою системи ОВС щодо оперативного управління всіма галузевими і додатковими силами, задіяними на охорону правопорядку за єдиною дислокацією і комплексними планами та є їх сполучною ланкою у взаємодії між собою.

2. Необхідно переглянути штатну чисельність органів внутрішніх справ України в сторону збільшення та зміцнення підрозділів ОВС, що здійснюють патрульну службу, зокрема ПС ОВС.

3. Необхідно розробити Інструкцію щодо взаємодії чергової служби ОВС з приватними охоронними організаціями та службами таксі, що визначатиме порядок, основні форми та методи даної взаємодії та дозволить законодавчо врегулювати порядок оформлення адміністративних договорів (угод про співпрацю) між органами внутрішніх справ та приватними охоронними організаціями та службами таксі.

4. Сучасну модель чергової служби ОВС необхідно будувати на системі централізованого управління нарядами міліції з застосуванням сучасних геоінформаційних технологій.



**Список використаної літератури:**

1. Стан та структура злочинності в Україні [Електронний ресурс] // Офіційний сайт МВС України. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control>.
2. Про заходи щодо вдосконалення системи комплексного використання сил і засобів в охороні громадського порядку: Наказ від 30.09.2008 р. № 505
3. Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань: Наказ МВС України від 28.04.2009 р. № 181.
4. Про затвердження Статуту патрульно-постової служби міліції України: Наказ МВС України від 28.07.1994 р. № 404.
5. Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості: Наказ МВС України від 30 квітня 2004 р. № 458 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 12. – Ст. 421.
6. Про вдосконалення реагування на повідомлення про злочини, інші правопорушення і події та забезпечення оперативного інформування в органах і підрозділах внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 04.10.2003 р. № 1155.
7. Interpol. – 1996. – № 7.
8. Коли девіз "Служити та захищати" // Іменем Закону. – 2001. – № 10.
9. Сачаво А.Г. Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2004.
10. ЦУН (Центры управления нарядами) УВД (МВД) [Электронный ресурс] // Официальный сайт МВС РФ. – Режим доступу: <http://www.mvd.ru/news/24477>.
11. У полицейских и таксистов появится единая радиосвязь [Электронный ресурс] // Всероссийская служба заказа такси. – Режим доступа: <http://www.taxi.org>.
12. Новости холдинга безопасности «Подразделение «Д» [Электронный ресурс] // Холдинг безопасности «Подразделение «Д». – Режим доступа: <http://www.podrazdelenie-d.ru/news/holdinga>.
13. Кривий А.О. Правова основа діяльності чергової служби органів внутрішніх справ: проблемні питання та шляхи їх вирішення // Науковий вісник Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ. – 2009. – № 3 (44). – С. 35-46.

Надійшла до редакції 17.09.2012

**ЖМУРКО О.В.**, асистент кафедри  
(Львівський національний  
університет ім. Івана Франка)

УДК 349.3 : 368.9.06 : 351.84

**ДЕРЖАВА ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ  
ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО  
МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ**

У статті висвітлено основні повноваження уповноважених державою органів у сфері охорони здоров'я. Визначено основні функції участі держави у правовідносинах охорони здоров'я. Окреслено перспективи удосконалення ролі держави у сфері охорони здоров'я.

**Ключові слова:** уповноважені державою органи, законотворча функція держави, управлінська функція держави, контрольна функція держави, виконавча функція держави.

В статье освещены основные полномочия уполномоченных государством органов в сфере здравоохранения. Определены основные функции участия государства в правоотношениях здравоохранения. Намечены перспективы совершенствования роли государства в сфере здравоохранения.

**Ключевые слова:** уполномоченные государством органы, законотворческая функция государства, управленческих функция государства, контрольная функция государства, исполнительная функция государства.

The main authorities of state bodies in health care sphere are illustrated in article. The main functions of state bodies in relationships in health care sphere are defined. The perspectives of the role of state in health care sphere are proposed.

**Keywords:** authorized state bodies, law-making function of state, administrative function of state, control function of state, executive function of state.

